

העדיפו להישאר בבתיהם

כל אחד יודע מה קרה בישראל, ביום הכיפורים. רוב האנשים בילו בבתי-כנסת, בתפילה, או על מירפסות-הדירות, במישקיקלפים. אלא שרצו לבלות בכל מחיר, ואגו לנ" סוע מראש לאיוורים מרוחקים מטחידים של הדתיים והשתופו לקרני שמש-הסתיו בשפת-הים השומם או טיפסו במעלה-הבאני אס.

אלה שרצו לאכול עשו זאת בבית — או, לכל היותר, צעדו כמה קילומטרים ליפו, כדי לאכול אצל הערבים. אבל מה קרה, באותו יום מיוחד במינו — בשטחים המוחזקים, בחלקה החדש של הכרטיסיה הישראלית? מה קרה ביום הכיפורים בגדה, למשל? הגדה איננה — או עדיין איננה — מדינת ישראל.

היא נשארה — הגדה המערבית של מדינה מורחבת, ערבית, זרה — וכבושה. רק ירושלים העתיקה הפכה, כבר ביום כיפורים זה, לחלק מהותי של מדינת ישראל.

★ ★ ★ אין כניסה לישראל

ירושלים העתיקה הפכה, בערב יום הכיפורים, לעיר ערבית המכותרת — שוב — עליידי הכוחות היהודים: משטרה, מישמר-הגבול, צנחנים. אלא שהפעם הם עמדו בשירות משימה דתית טהורה: לאסור על יהודים להיכנס

לירושלים המאוחדת, מן הגדה, או לצאת מן הגדה ומן העיר העתיקה — לשיטחי מדינת ישראל.

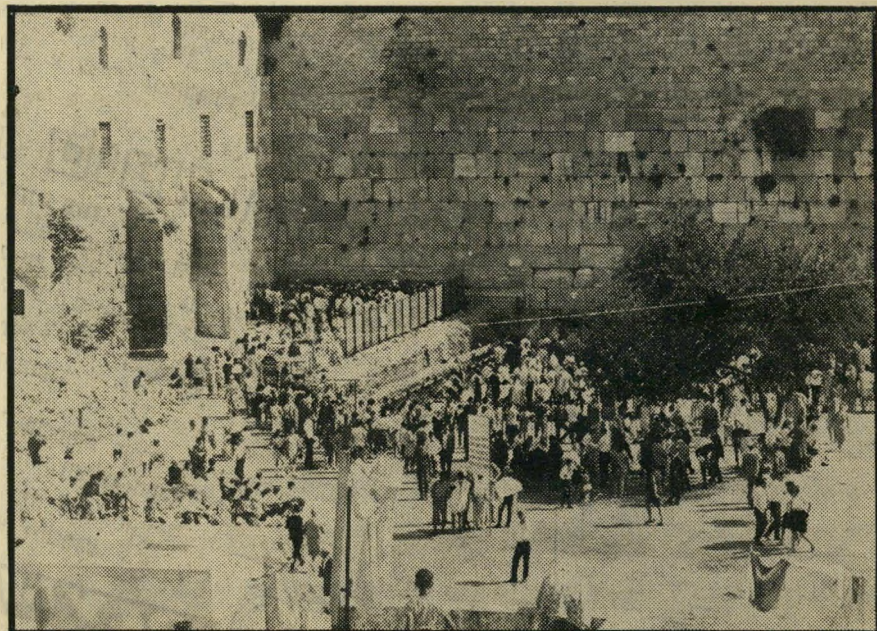
לשם כך, הוקמו בכל נקודות-היציאה מן הגדה, כמו שעפאת, קלקיליה, גינין, מיש- מרות מיוחדים. הם נתנו לכל בעל רישיון להיכנס לגדה אך הזהירו: "במשך החג — לא תוכלו לצאת בחזרה לישראל".

גוסף לכך, הוקמו מחסומים בין ירושלים ליריחו, בין רמאללה ליריחו, ובין יריחו לשכם — כדי להקשות על הישראלים את התנועה, ביום החג. "מה יש?" אמר אחד מאנשי מישמר הגבול, "היהודים לא חייבים לנסוע ביום הכיפורים. ואם הם נוסעים

התוצאה: שלל רב, בעיקר סחורת-מכריחים. אולי היה זה גם בגלל סידורים אלה שמכוניות-הפליטים, המוספות לזרם לגדה המזרחית, בקצב ממוצע של 60 מכוניות ליום, לכל נקודת מעבר, פחתו ביום ה' כיפורים, באחד הגשרים החוצים את ה' ירדן — לשלוש מכוניות בלבד.

זה היה בגשרי-המעבר. גשר אחר, שקט בדרך כלל, סיפק ליום הכיפורים בגדה את הרגע הדראמטי ביותר שלו: הוא התפרץ באש, עופרת ובדם. סוללות התותחים הירדניות שליד גשר

* בערבית: חג.

ירושלים העתיקה נעשה מיהודים — חילוניים הבאים לאכול ולראות את המירור, ודתיים הבאים להתייחד ליד הכותל. כי היה זה יום הכפורים הראשון, מזה 20 שנה, בו יכול איש-מסורת להתפלל בכותל.

אחרי 20 שנה

ירושלים העתיקה נעשה מיהודים — חילוניים הבאים לאכול ולראות את המירור, ודתיים הבאים להתייחד ליד הכותל. כי היה זה יום הכפורים הראשון, מזה 20 שנה, בו יכול איש-מסורת להתפלל בכותל.

כל הגדה שקטה ביום כיפור — רק הירדן בער בהתנגשות-הגבול, שאירעה בגשר שיך חוסיין. בגשר דמיה (למעלה) שמר צה"ל בדריכות. המשמר על הגדה המערבית ניצב בעמדותיו.

הסתובבו ברחובות בשירה אדירה — לאו קא של שירים דתיים. מצד שני, נהרו דתיים, למאות ולאלפים, לכותל המערבי. הם היו מאושרים ושקועים בחגם, לא התעניינו בהמון הערבי הסובב אותם — או בתנויות הכעכים והפלפל, ש' עשו עסקים לא רעים, לאורך היא דולו- רוסה — בלב העיר העתיקה. בשער שכם, בכניסה לעיר העתיקה, הת-

חוסיין בצפון פתחו בהפגזה רצחנית לעבר העמדות שעל הגדה. לפתע, לא יכלו עוד החיילים הצעירים השומרים יומם ולילה ב' עמדות, המוצבות לאורכו של הירדן, להי- כנס למים כדי לשכשך את רגליהם. לפתע נשבר השממון. לפתע שוב היה הירדן — גבול-דמים. אחד הבחורים אף נפצע — קל. טנקים וכלי-נשק ישראליים, כבדים ובינוניים, ענו

באיד" — שיכבדו קצת, מה יש? האיש היה דרווי.

★ ★ ★ קול תותח לשמיים

מסידוריה-הפליטה האלה כמובן, סבלו גם, בני הגדה הערבים. מכוניותיהם נעצרו במחסומים, נבדקו ב' דייקנות בלתי-רגילה.

יום כיפור בגדה

יציבה קבוצה גדולה של נוער יהודי ואכלה בתיאכון. הם הציגו עצמם כפנינה, שה' ונתן, שלושתם משכונת העיר החדשה נחלת אחרים, שלושתם בגיל 18 וחצי בערך. האם צריך היה להחזיר גם בעיר החדשה לתנויות למכור אוכל ופלפל?

"לא, יותר טוב ככה", מילמלו הצעירים. "אבל אתם באים לאכול, נכון?"

"כן, אבל בעיר העתיקה", היתה התשובה. זו היתה, כפי הנראה, גם השקפתם של רוב הישראלים האחרים: הם העדיפו לאכול בבית — או אצל הגויים.

ליד הכותל חנו מכוניות עם ציוד לעירוי דם ואמבולנס. שלושה ציוותי-הסרטה הת' חפרו בשטח, בעמדות מוסתת היטב, ציפו מבעוד יום לבוא הדתיים.

והם באו. באו — והונצחו עבור הטלביזיה המינור-גרמנית וחברה אמריקאית להסרטה, שהעדיפה לשמור על סודיות שמה: "שלא יהיו צרות".

היו להם סיבות טובות לחשוש: צלם העולם הזה הוכה כימעת עליידי דתי גבור וחטון. מיד התקהל המון פרחים מהעיר החדשה. אלמלא הפרידו עוברים ושבים בין השניים — היה מתבצע מעשה הלנין' ה' ראשון של מירור ירושלים.

★ ★ ★

אדיפתה, בתחפושת יהודית

בעוד היהודים הבלתי-מסורתיים נה' רו לעיר העתיקה לזולל — הם לא היו מוכנים ללכת עד הסוף ולהשתעשע בבתי-הקולנוע הפתוחים.

אגב, סדרני אותם בתי-הקולנוע ערניים למעשי-טרור אפשריים לא פחות מעמיתיהם היהודיים: בקולנוע אל-קודס, נדרש צלם העולם הזה — ומיד — לפתוח את תיק המצלמות שלו. שני גברתנים ערבים כבר עמדו מן הצד, לתפוש אותו אם יתברר שזה איש אל-פתח, בתחפושת יהודית.

וגם חיתה הגדה משך 48 שעות, אח — ישב אחד הגברתנים לצידו, כל עוד שה באולם.

וכך חיתה הגדה משך 48 שעות, אח חיה העצמאיים, כמעט ללא יהודים.

לאש הירדנית והשתיקו אותה. "היתה זו דרכנו שלנו לכפר על עוונותינו", אמר אחד החיילים הצעירים. "היתה זו תפילת יום הכיפורים של צה"ל, העולה ב' קול תותח לשמיים".

★ ★ ★ "אין מה לעשות!"

בעוד התותחים רעמו על הירדן, ב' בוקר יום הכיפורים, היה פנים הגדה שקט — שקט מאוד.

המוני הישראליים, שהפכו את ערי-הגדה ואת כפריה ליריד אחד עצום ובלתי-פוסק, מאז הכיבוש, נשארו בבית.

וכך אירע שקלקיליה, גינין, שכם ורמאללה הפכו לעירי-רפאים. בודדים, בעבאיה מסורי תיה או בחליפה מגונדרת, הסתובבו ברחו' בות ריקים מאוד.

חנונים לעשרות סגרו את החנויות. "פשוט אין מה לעשות", אמר אחד מהם, מוסטפה אמין מרמאללה.

נידמה, שהשקט הבלתי-רגיל השפיע בשתי צורות הפוכות על האוכלוסיה בגדה:

● הסוחרים והזקנים יותר הצטערו. ב' עיקר — על העסקים שהוחמצו.

● הצעירים יותר היו תקיפים מעט יותר. בעיניהם ניכר שמצב זה אינו מצער אותם לגמרי.

היהודים שהסתובבו בחופשיות בגדה, מל- בד המקומיים, היו תיירים נוצריים: כמרים, צלבניות, ובעיקר — אנשי-עיתונות-וטל- ביניה זרה. איש טלביזיה מערב-גרמנית הסביר: "באנו לצלם איך התיירות פתחה באיווריה-הכיבוש של ישראל".

כדי להמחיש את הדבר הוא בחר יום שקט באופן יוצא מן הכלל: יום-הכיפורים. במלון קליה שעל ים-המלח, למשל, הצטמ' צמה התיירות לתייר בריטי נוצרי אחד — ולצאת הטלביזיה הגרמנית עצמה.

★ ★ ★

כמעט מעשה דינין'

אחר לגמרי היה המצב בירושלים ה' מיורחית.

העיר נעשה מאדם. המוני-פרחחים, שלא ידעו מה לעשות ביום זה בעיר החדשה,